

MAARJAMAA

EESTI KATOLIIKLASTE RINGKIRI

Nr. 1 (15)

Vijaastakäik

Küünlapäeval 1968

(Foto ja tekst kirjastuse lahke loaga raamatust «Eheliche Partnerschaft». Manz-Verlag, München, 9.tr. 1967)

Alul ei tundnud nad mingit muret oma ühise tuleviku pärast. Armastav silm nägi partnerit nõnda nagu Jumal teda mõelnud oli: algses ilus. See oli nende elu kõrgpunkt, «kõrge aeg», kantud tundmuse elementaarsest voolust. Siin-seal vilksatas neis ehk küsimus: mida ma oieti tean sinust? ja mida iseenesest? Elava pinge kaar nende vahel laskis neil «kõrge aja» harjal üksteise olemust aimata. Kuid siis alanes pinge ja väbehaaval vaibus vool. Ning algav võõrdumine sulges südame silmad. Nad olid liig palju välja andnud, üksteisele harilikuks läinud, ja lõpuks — argipäeva ikke all — üksteisest ära väsinud. Pettumus, tüdimus, torisev teineteise kõrval kõmpimine, egoistlik enesessekapseldumine — ja nende ühiselus tuli kätte kriis.

Kuidas käituda? Alla anda ja kombeks kivineda: jabe suudlus kodunt välju- des ja sinna tagasi tulles?

Või pagu askeldustesse või koguni haigusse? Või «abielukolmnurk»? labutus? Või siiski abi-elu revideerimine teadvusse kerkinud kriisist lähtudes?

Nad olid küllalt targad, et kriisist aru saada ja seda mitte maha vaikida. Nende kõnelus algas ägedate süüdistustega. Siis aga mõistsid nad, kui vaesed nad õigupoolest mõlemad olid. Ning sellest äratundmisest sai sild: nad püüdsid üksteise vastu õiglased olla, üksteist mõista. Nad võtsid oma süü ja oma saatuse omaks.

Nad ei tea veel, mis edasi saab. Aga juba see teadmine üksi, et nende üksindus on ühine elamus ja kannatus, et nad on üksteisele saatuseks, ja et on olemas saatuse Issand, jubatab neid teineteise juurde, kõrvaldab võõrastuse-vaheseina, näitab uut, kabekesi käidavat teed. Sel viisil julgevad nad pikapeale kohatu kurbuse kütkeid puruks rebida nagu väljalunastatud võlatäbe. Ning püüust, teineteist otsida ja tundma õppida, mõista ja välja kannatada, toetada ja edasi aidata, lööb neile õitsemata üks uus ja sügavam armastus.

Friedrich von Gagern

ABIELU

Missugune sõna on asjakohasem, vahetum, tabavam: sakslaste *Ehe*, vene-
laste *brak*, inglaste *marriage* või eest-
laste *abielu*? Vaidlus võib kaua kesta,
kuid igal juhul tohime rõõmu tunda,
et omame inimühiskonna põhirakukese
iseloostumiseks nii toreda sõna.

See sõna ütleb, et eestlane näeb pe-
rekonda elulise ühendusena, mille põ-
hinõudeks on üksteisele abiks olla.
Selles ei leidu ju midagi kristlikku!
võidaks väita. Pealiskaudne vaatlus
kaldub sellele väitele õigust andma: ei
osuta ju sõna kumbki pool kristlikku
või üldiselt usulisse suunda. Ka kee-
lepruugi põhjal näib olevat tegemist
usuliselt neutraalse sõnaga, mida tarvi-
tame niihästi perekonnaseisuametis kui
kirikus sõlmitud ühenduse kohta.

Kuid võibolla väljendab see igapäevane sõna siiski ka kristlikule pe-
rekonnaelule olulisi väärtusi? Missugu-
ne koht on abikaasade vastastikusel
abil kristlikus abielus?

Ristiusk seab väärtuste etteotsa ar-
mastuse, näeb selles inimese olemasolu
mõtet ja ta küpsuse mõõdupuud. See
armastus pole « platooniline », vaid
peab väljenduma just uskliku igapäe-
vases elus: « Mine ja tee nõndasa-
muti » seisab halastaja Samaaria mehe
loo lõpus. Abistamisest keelduv armas-
tus poleks muud kui endapete: « Kes
ei armasta venda, keda ta näeb, ei
või armastada Jumalat, keda ta ei
näe ». Ja loomislugu Piibli esimestel
lehekülgedel teab jutustada, et Aadam
ei leidnud enesele muude elusolevuste
seas « abilist ».

Vastastikune abiksolemine osutub
niisiis ka kristliku abielu puhul oluli-
seks. Kuid ta ei tohi piirduda söögi-
ja riidemurede lahendamiselega. Krist-
like abikaasade peamiseks sihiks jääb
täiuslikkuse saavutamine armastuses.
Just selles asjas peavad nad üksteise-

le abiks olema. Seda sihti väljendaks
mõni erinimetus, näiteks « armukool »,
võibolla selgemini kui « abielu ». Oleks
juba pentsik, olemasoleva hea asemele
uut ja « paremat » nime otsida, kuid
veelgi vääräm oleks unustada, et abie-
lus kristlane *käib* « armukoolis ». Kui-
das võiks see, kes oma abikaasat ei
armasta, « muid » ligimesi armastada?

Niisugune abielu on suur ülesanne,
mille heaks lahendamiseks vajame Ju-
mala abi. Kristlasele ongi abielu sakra-
mendiks, Jumala kingitud pühitsusva-
hendiks, mis on võrreldav teiste sakra-
mentidega, eriti ka sisuliselt lähedal-
seisva armulauaga. Õieti elatud pere-
konnaelu, tõsiselt võetud kodune argi-
päev on taevateel!

Aga missugune oleks siis kristliku
ja muude abielude suhe?

Kristlane usub, et Jumal on kõigi
inimeste looja ja isa, ning et Tema
seadused on kirjutatud sügavale inimo-
levuste südamesse. Sellepärast pürgi-
vad nad kõik, olgugi et enam või
vähem teadlikult, ühe ja sellesama
küpsuse ja täiuslikkuse poole. Teoreeti-
liselt võttes võib kristlikku abielu teis-
test « kõrgemaks » pidada, tegelikkus-
es tuleb aga sageli ette, et mõne
mitte-kristliku perekonna elu seisab
märksa kõrgemal järjel kui mõne kiri-
kus laulatatud paari oma. Just kuna
nad põhiliselt sama sihi poole püüa-
vad.

Nagu püüud, nii on ka kurikuulsad
« abielukarid » kõigile abieludele ühi-
sed, õnneks aga samuti inimese või-
muses seisvad vahendid nende ületa-
miseks. Sellepärast kehtivad kolme
eesti arsti-psühholoogi elukutselistest
kogemustest lähtuvad nõuanded järg-
nevatel lehekülgedel põhimõtteliselt iga
abielu kohta; sellepärast loodame ka,
et kõik lugejad ühinevad toimetuse
tänuaga neile nähtud vaeva eest.

Ja olge üksteise alamad Kristuse kartuses: naised oma meestele nagu Issandale, sest mees on naise pea, nii nagu Kristus on Kiriku pea — Tema, Keha päästja. Nõnda siis, nii nagu Kirik Kristuse alam on, niisamuti olgu naised meestele igas asjas. Mehed, armastage oma naisi, nii nagu Kristus armastas Kirikut ja andis iseenese tema eest, et teda pühitseda!

Ef. 5, 21-25

See kirjakoht nagu kutsuks tänapäeva naist — me ütleme meeleldi: « moodsat » naist — vastu rääkima. Kuidas nii: mees on naise pea? ja nähtavasti veel naise pühitsejagi! Ning miks peaks naine mehe alam olema? See kõik ei sobiks nagu üldse mitte meie aega.

Ei peagi sobima, sest Paulus ei kirjutanud kahekümnenda, vaid esimese sajandi efeslastele. Mis lubab meil oletada, et ta oleks kahekümnendal sajandil neidsamu väljendusi tarvitanud? Tegemist on ju mehega, kes ühes teises kirjas juba tollal kinnitas, et Kristuse uues korras pole rohkem vahetegemist naise ja mehe kui kreeklase ja juudi vahel — midagi põrutavalt uut tema lugejaile! Kas poleks targem esiteks järele uurida, mida Pauluse kiri tolle aja tagapõhjal tähendas? Ja siis vaadata, kas selles ehk meiegi jaoks midagi tarvitamiskõlblikku leidub?

Vana Testament annab tunnistust üksikute naiste tähtsast rollist, kuid samuti põhiliselt patriarhaalsest ühiskonnakorrast. Pauluse ajal oli naise seisund juutluses veelgi kitsam kui Vana Testament lubaks oletada. Üldiselt parem kreeka naise olukord oli esimesel kristlikul sajandil siiski « ainult » majapidaja ja lastesünnitaja oma.

Sel tagapõhjal tohime Pauluse peamist nõuet — kui esialgu selle vaatlemisega piirduda — otse revolutsiooniliseks nimetada.

Meie kirjakohta keskpunktis seisab ju Kristuse armastus Kiriku vastu.

Need kaks moodustavad apostli silmis üheainsa terviku, milles Kristusel on pea, usklikel ülejäänud kehaliikmete osa. Armastuse Kristuse ja Tema koguduste summa, Kiriku vahel seab Paulus eeskujuks kristlikele abieluparidele.

Kumb nõudmine on raskem täita: naisel viimane sõna mehele jätta või mehel naist oma elust armsamaks pidada? Selle üle võib vaielda. Kuid teisalt teame, et kõik, mehed ja naised, peavad armastust ülimal kohustusena võtma. Ja käesoleva kirjakohta algus räägib *üksteisele* allumisest, seega sügugi mitte ainult ühekülgselt naise alluvusest.

Aga miks siis Paulus mehelt üksi armastust nõuab?

Selle selgitamiseks oleks meil autorit ennast vaja. Mis siis, kui ta mehe seisukohta selleks esile tõstis, et oma kõrget nõudmist seda paremini esitada? Oma abielunaist armastada! Ja koguni rohkem kui omaenese elu! Kas oleks Paulus väliste kommete kummutamise või rangete eeskirjadega rohkem saavutanud kui selle südame sügavusse paigutatud meelemuutusega? See, kes oma naist armastab nagu Kristus Kirikut, ei keela talle kindlasti midagi sellest, millest meie aja naisõiguslased unistavad, vaid annab talle rohkemgi.

Meie päevil leidub küllalt uurijaid, kelle Paulusest olenematu tõekspidamine kõlab umbes nii: mees on loomulike eelduste kohaselt perekonna pea, naine — selle süda. Nad kahetsevad « moodsat » kõige mõistusliku ülehin-

damist südame-väärtuste kulul. Nad kinnitavad, et meie aja mehed võtavad oma naise liialt «omasugustena», «pea-olevustena», ja näevad selles asjaolus tõsist ohtu ühiskonnale, kuna tulemuks on põhjani õnnetud abielud. Sellepärast jutlustavad nad päris Pauluse sõnadega: mehed, armastage ometi oma naise!

Nii näib, et meie kirjakohta keskne nõudmine on tänini täiesti aktuaalseks jäänud.

ARMASTADA MITTE LÄMMATADA

Mõningaid mõtteid abielus!

Abielukaaslase valimisel otsivad vist kõik inimesed oma soovidele ja unistustele vastavat isikut. Peame aga paraku sellega leppima, et niisugust meie mõõdupuu järgi tehtud elavat inimest pole veel siia ilma loodud. Ometi pürgime kõik (vähemalt enne abiellumist) niisuguse ideaalse abielu poole.

Vastastikune tahe abielluda eeldab, et mõlemad pooled teineteist küllalt tunnevad, teineteist hoiavad ja respektivad. Aga alles abielus õpime oma partnerit õieti tundma, alles igapäevases kooselus kogeme puudujääke nii iseendas kui oma abikaasas. Nii riivavad abielutormid ka parimaid karaktereid, sest teise inimese mõistmine piirdub tihtipeale ainult iseenda väärtuste otsimise ja kindlakstegemisega teises. Kui need mõnel juhul teist laadi on, saab konfliktiolukorda lahendada ainult mõlemapoolse tolerantsiga ja teineteise mõistmisega. Ühepoolne jäägitu olukorra aktsepteerimine ja oma arvamuste mahasurumine lahendab küll pinnapealsed arusaamatused, aga ei suuda intelligentsete inimeste juures konfliktide kordumist vältida.

Intelligentne keskustelu on üheks võtmeks, mis aitab meil nii iseennast kui teist inimest paremini mõista, teineteise mõtteid ja tundeid sõnastada ja arusaamatusi selgitada. Tihtipeale kaob aga intellektuaalne tasapind abielu emotsionaalses keerises. Selle ülesleidmine tagab abielule tugevust, puud-

jääk aga mõranemist. «Kui sa tahad tähistada oma abielu viiekümnendat aastapäeva, vali endale abielupartner, kellega sa saad intelligentselt viiskümmend aastat kõikidest asjadest rääkida», on hea näpunäide abielu keerulises probleemistikus ja sisaldab palju tõtt.

Oma abielupartneri ideaalkujus oleme ette ära määritlenud meie soovidel ja teadmistel põhinevad naiselikud ja mehelikud omadused, kohustused ja käitumismaneerid. Tegelik kooselu aga paneb meid varsti oma seisukohti revideerima ja muutma. Ühiskondlik eluvorm ja bioloogilised funktsioonid on omalt poolt suurtes piirides määritlenud feminiinse ja maskuliinse rolli. Need piirid on aga muutunud võrreldes möödunud sajandi normidega, mis omistasid mehele ainuõiguse aktiivsusele nii professionaalses elus kui abieluvoodis, ja määrasid naisele kõigea nõus oleva passiivsuse, omi mõtteid ja soove mahasuruva osa.

Vaevalt aga 20. sajandi mehed oma ideaalset naisekujut sellisena enam näha tahaksid. Soovitakse ehk isegi veel utoopilisemat — passiivset, igas olukorras meest mõistvat naist, kes aga samal ajal peab olema ka vaimukas konversatsioonikaaslane, intelligentne maailma probleemide tundja ja efektiivne koduste ülesannete lahendaja. Ometigi on aga naiste eneste hulgas veel küllaltki levinud arvamine, et mehed ihkavad rohkem ilusaid ja rumalaid naiseid kui tarku ja vähemilusaid. Paistab, et probleem põhineb eriarvamiste mittetundmisel: mida mehed naistest ise arvavad, ja mida naised arvavad, et mehed neist arvavad.

Seda näitab ka statistiline uurimus New Yorgis, kus paluti 50 naisarstil vastata kolmele küsimusele feminiinse rolli kohta: a) kuidas nad arvavad, et nad ise oma rolli kehastavad; b) kuidas nad arvavad, et nende poolt ettekujutatud ideaalne naine seda teeks, ja c) kuidas mehed nende arvates tahaksid et naised peaksid olema. Samadele küsimustele vastasid ka 50 meesarsti — nii nagu nemad ette kujutasid, et

nende ideaalne naine neid küsimusi vastaks. Tulemused olid järgmised: 1) Naised peavad endid ise rohkem passiivseteks. 2) Ideaalne naine ei ole aga naiste silmis sugugi nii passiivne. 3) Meeste ideaal-naisekuju on aga naiste arvates veelgi passiivsem kui nad tegelikult seda ise on. Mehed sellevastu peavad oma ideaalset naist just veidikene passiivsemaks kui meest, aga mitte nii passiivseks kui naised arvavad et mehed neid tahaksid. Nii et kui rääkida ideaalkujudest, siis on mehed ja naised ühel nõul, kuigi kumbki seda ei tea.

Ideaalkujudel aga puuduvad lapsepõlves juurdunud harjumused, vanemate ja ühiskonna mõjul omaksvõetud arvamused, koolis õpitud teadmised ja huvifäärid. Abielu ei ole mitte ainult kooselu ühe täiesti võõra inimesega, vaid me abiellume ka terve selle võõra inimese eelneva elu vaimse pagasiga. Oleme küll võimelised kohanema oma äravalitud abikaasa isikuga, kuid tihti peale ei taha me kõiki tema vaimseid ja harjumuslikke omadusi aktsepteerida. Aga määravaks teguriks abielu ülesande lahendamisel ongi just selle mõlemapoolse kaasavara ühiseks kujunemine abielu jooksul.

Igapäevased komistuskivid abielu harmoonias võivad näida pinnapealsestena, kuid korduvate arusaamatuste tekitajate puhul võib olla hoopis tegetmist vee all olevate suurte jäämägedega, mille tippude ärasulatamisega konfliktide pesad siiski lahendamata jäävad. Nii on abielu koordineerimine küll vist inimese ainuke ülesanne, millega ta peab hakkama saama ilma selleks õpitud teadmisteta, treeninguta ja kogemusteta. Kõikidel muudel aladel lubatakse aga ainult õppinud inimestel vastutust kanda ja ülesandeid lahendada. Sellepärast võib ehk küll öelda, et abielu on inimesele kõige raskem ülesanne, milleks vahel tervest eluajast ei piisa — et seda täielikult ja edukalt lahendada.

Et veidigi abielu probleemistikku selgitada, vaatleksime mõningaid põhilisi momente, mida võib suures laas-

tus liigitada nelja gruppi: 1) füüsiline külgetõmbejõud, 2) emotsionaalne sobivus, 3) intellektuaalne üheväärsus ja 4) sõprusel põhinev tolerantus.

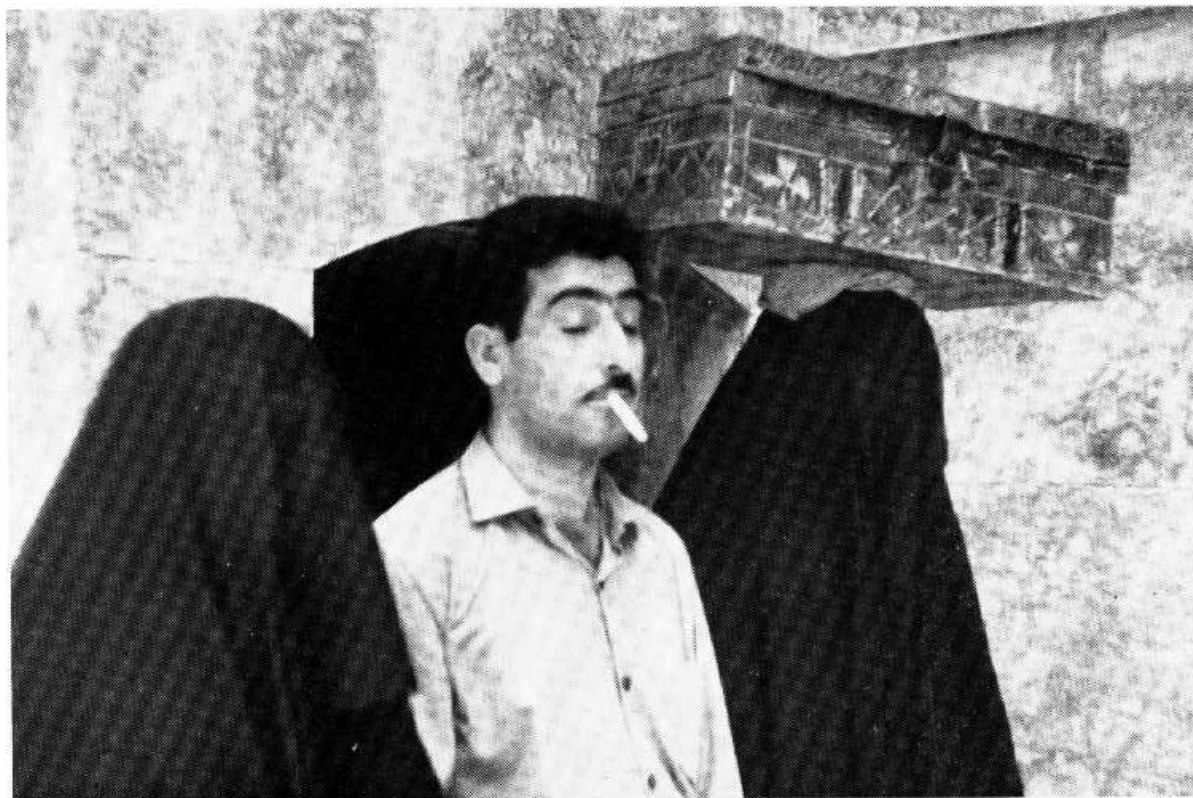
Füüsiline külgetõmbejõud

Füüsiline külgetõmbejõud on vast kõige loomulikum põhjus, mis paneb meid ühte võõrast ja senitundmata inimest omaks pidama. Siin võiks arvata, et konflikte tekitavaid jäämägesid vaevalt hiljem abielu jooksul esile võiks kerkida. Valisime ju endale kaaslase, kes meile on armas, füüsiliselt meeldiv, kellega meid peaks siduma seksuaalne sobivus, mis eraldab teda teistest, muudu ehk samavõrra sümpaatsetest inimestest. Sagedasti aga mõranevad abielud just seksuaalse ebahühtsuse pärast. Meie ühiskonna moraal taunib eelabielulisi seksuaalseid kogemusi, vähemalt naiste puhul. Vaevalt aga need kogemused, mida alati on mõnel määral harrastatud, hilisemaid konflikte saavad vältida. Mõnikord juhtub koguni vastupidi: seksuaalsed läbielamused enne abiellumist võivad hiljem kas teadlikult või alateadlikult pärastise seksuaalse ebahühtsuse põhjuseks olla, nimelt siis kui omaksvõetud liberaalsemad moraalinormid ei suuda takistada kahtluste või süütunde esilekerkimist.

Mõlema abielupoole vallalise elu vaimne pagas on jällegi määravaks teguriks, kuidas me omi seksuaalseid probleeme abielus lahendame. Õige seksuaalküsimuste käsitlemine ja nendega tutvumine lapsepõlvemiljões soodustab nende küsimuste paremat mõistmist ka täiskasvanu eas. Kahjuks on aga sellele vanemate poolt veel kuni hilise ajani vähe tähelepanu pööratud.

Vanemate argus ja häbelikkus suguorganite ja sugueluga seoses olevaid küsimusi arutada, või sellest samast allikast pärit kalduvus, moraali huvides inimese sugutungiga ainult kõlvatuks tembeldada, on koormanud palju inimesi seksuaalse inadekvaatsusega ja sellest johtuva ebastabiilsusega.

(Järg lk. 8)

Muslimist perekonnapea oma kahe naisega — mitte midagi ebatavalist araabia maades. Kuid meid teeb see kolmik kobe alguses nõutuks, teatavas mõttes isegi keeletuks: kuidas neid nimetada? Tuttavat sõna « abielupaar » pole ju siin võimalik tarvitada, vaid tuleb teist, sobivamat otsida — alles siis saame neist kõnelda. Meie ettekujutuse kahest algosast — « abielu » ja « paar » ei näi kumbki sobivat vajaliku uue nime jaoks, sest vastastikust abi võetakse siin teises mõttes ning « paarile » vastav arvsõna ei tule üldse kõne alla, sest see noor muslim võib igal ajal neile kabele naise juurde võtta. Parema puudusel võiks ehk « abielurahvas » ütelda.

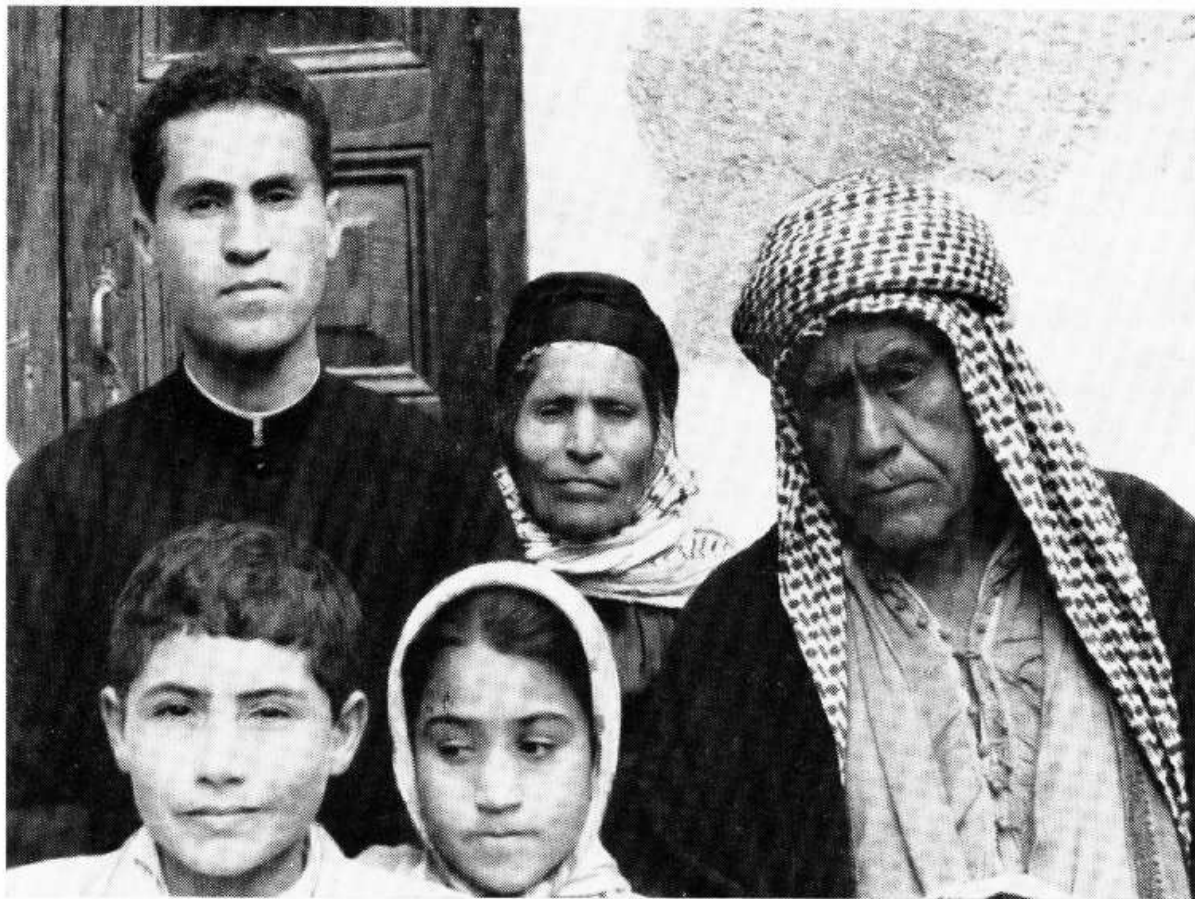
Samuti on raske öelda, mis meid selle « abielurahva » puhul kõige rohkem segab: noore mehe üleolev-hooletu hoiak, « kottipandud » naised või koguni mahukas kohver kandamina õrnema soo esindaja pealael. Seda kõike võib välispidiseks nimetada, kuid kas pole see väline mulje paljuütlev?

Perekonnapea, kelle käsutuses sei-

sab mitu naist, võib julgesti naeratada: õigus mitmele abikaasale on ainult temal, mehel; missugusele rumalale tuleks pähe seda õigust piirata või koguni naisele sedasama lubada? « Mehed on nendest astme võrra kõrgemad »... « Võtke nii palju naise kui teile meeldib », seisab Koraanis.

Abielunaise situatsiooni iseloomustab niisama tabavalt must, läbipaistmatu ürp, mis ei luba isegi seda kindlaks teha, kellega on tegemist. Tema kuulub oma mehele: ühelgi teisel mehel pole õigust ta nägu imetella: seda tohib ainuüksi seaduslik mees. Sellepärast kaotab nii naiselik küsimus: Mida selga panna? suurema osa oma tähendusest. Ainult kodus, omaenese perekonna jaoks, tohib naine end ehtida. Kes teab, mida jutustaksid need kaks looritatud nägu, kui me neid näeksime? Kas ei jää meie ainult loorini ulatuv vaatlus poolikuks?

Kuid nii näeb ja näitab maailmale meest, naist ja perekonda üks suur usund, mida tunnistab tänapäeval kümneid miljoneid perekondi.

Tõsised näod. Kuid kindlad — ja mitte sugugi kõige vähem ema pubul, kes seisaks nagu päris tagaplaanil, abikaasa tugevate õlgade ja suurekskasvanud poja selja taga. Tema, perekonna hea vaimu ja inspireerija poole nõjatub isa otsustav nägu, valmis otsekobe perekonna kaitseks välja astuma. Ka poja ilme peegeldab ema ja isa otsustavust. Nooremate iga seab nad esiplaanile kuid nendegi näod räägivad aastate kohta varajasest tõsidusest.

Nad teavad, mida tähendab Kristust tunnistada. Isa-ema sünniaastatel möllas verine tagakiusamine, ja vanavanemad teadsid veel õudsemat jutustada varasemate põlvete vintsutustest. Kes võis end takistada mõtlemast: kui ma ometi kuuluksin enamuse usku! Siis ei oleks vaja piinamist ja surma karta, ning tee oleks lahti tulusamate ametite ja viljakama elu juurde! Kuid nad otsustasid jääda Ristilöödu poolele.

Tuli abiellumine, tulid lapsed ning tõid uusi raskusi ja kiusatusi. Krist-

laseks jääda tähendas abielusideme pühaduse ja ainukordsuse tunnustamist, ümbrusega võrreldes suurt võimaluste piiramist, raskusi laste koolitamisel, põlglikke pilke igas ametiasutuses, igas pudupoes.

Tulid poliitilised käärimised ja nendega ühenduses uued tagakiusamised: üks naabriküla — sajad mehed, naised ja lapsed — kadus üleöö maakaardilt. Olla kristlane tähendas niisiis ikka veel otsest ohtu elule.

Kes ütleks, et see ülesvõtte jutustab ühest pidupäevast? Vanem poeg on lõpetanud tosin aastat kestnud õpingud: täna pühitseti ta diakoniks, mõne kuu pärast tohib ta preestrina koguduse ja altari ette astuda. Kas polnud see isa-ema kallim soov, kas poleks õel-vennal põhjust uhked olla?

Muidugi on see suur rõõmupäev, aga see rõõm seisab praegugi tumeda tuleviku ees. Kannatustes ja hirmus karastatud usk, lootus ja armastus on nad teinud tõsiseks ja tugevaks.

Eriti naiste puhul võib selline lähenemisviis muutuda halvavaks harmoonilisele seksuaalväljendusele. Kinsey oma statistikas tõi esile, et sugukülmus psühhosomaatilise probleemina esineb ühel neljandikul abielunaistest ja et kümme protsenti abielunaisi, kes on küll oma viisteist aastat abielus olnud, pole saanud kogeda sugulist orgasmi. Kui eelnevad generatsioonid neid puudujääke häirivaks ei pidanud või seda tunnustada ei tahtnud, siis ollakse nüüd nendest küsimustest rohkem teadlik, otsitakse abi ja rõhutatatakse abieluvoodi samaväärset tähtsust nii mehe kui naise jaoks. Ka mehe-naise vaheline intellektuaalne mõttevahetus seksuaalküsimustes on komistanud « mees kui kõikteadja, naine kui vähemteadja » arvamuse otsa, ilma et selle pädevuses oleks kaheldud. Seksuaalse sobivuse ja teineteise rikastamise saavutanud abielupartnerid on aga avastanud, et ka selles sfääris on mõtete vahetamine lahendanud nii mõnegi probleemi ja selgitanud arusaamatusi ja väärarvamusi.

Emotsionaalne sobivus

Võiks arvata, et emotsionaalselt erinevad iseloomud vaevalt nii lähedased teineteisele saavad olla, et nad üksteisega abielluvad. Ometigi võivad mitmed emotsiooniga kaugemas seoses seisvad huvialad olla mõlemale küllaltki ühised, mis koos füüsilise atraktsiooniga ka iselaadi tundeilmast pärit inimesi kokku köidab. Pealtnäha tühi- sed reaktsioonid võivad aga kooselu jooksul kujuneda häirivateks okasteks või suuremateks arusaamatusteks plahvatada. Tagasihoidlikud, vähem emotsionaalsed inimtüübid, kes muudes probleemides suurt tolerantsi ja arusaamist oskavad esile manada, ei suuda seda aga alati teha oma valitud elukaaslase suhtes, kui see juhtub olema impulsiivsem ja emotsionaalsem. Emotsionaalsed tundepehangud ei puudu küll ka introvertsetel isikutel, aga kui ekstrovertsed iseloomud saa-

vad oma tundepehanguid uue energia laadimiseks kasutada ja see neile positiivselt mõjub, on emotsionaalse energia plahvatus vähem impulsiivsetele inimestele negatiivse mõjuga. Eriti neile, kelle lapsepõlve-miljöös on halvaks panuga käsitatud emotsionaalseid väljendusvorme. Võibolla johtub see negatiivne mõju ehk teatavast kadestusest, mingisugusest puudujäägist asjades, mille olemasolu lähedalseisva inimese juures seda neile alatasa meelde tuletab ja neid ärritab.

Võiks küll öelda, et mida suurem emotsionaalne ebahühtsus, seda tormilisem abieluline kooskõla. Aga ka need abielud võivad aastatega tugevduda, kui abielupartnerid teineteise emotsionaalset ebahühtsust mõistavad ja seda suure tolerantsi ja arusaamisega käsitlevad.

Intellektuaalne üheväärsus

Samad või vähemalt osaliselt samad intellektuaalsed huvid on jällegi üheks külgetõmbavaks teguriks elukaaslase valikul. Abielu jooksul võib aga selleski küsimuses probleeme esile kerkida. Eriti siis kui naise intellektuaalset üheväärsust enne abiellumist ainult heatahtlikult tolereeriti, aga igapäevases kooselus enam et peeta vajalikuks hinnata. Samuti on konfliktiolukord paratamatu siis, kui ühe või teise abielupartneri huvialad muutuvad või laienevad ja kui need siis ei mahu enam teise abielupoole huvifääri.

Intellektuaalsed huvid võivad aga ka igapäevases töörutiinis manduda, mis omakorda vähendab ühiseid kokkupuutepunkte. Intellektuaalne seisak esineb ehk rohkem naise juures, kui ta ei tegutse elukutselise tööga, või kui tal puudub kodus ja ümbruskonnas intellektuaalset arengut stimuleeriv õhukond. Aga see võib esineda ka mehe juures, kui ta elukutselised või muud mured üleliigset tähelepanu nõuavad. Kui mehele on kutsetöö kõrval vaja aega ja ergutust ka muude harrastuste jaoks, siis on vast naisele elukutseline

töö või seltskondlik tegevus selleks stimuleerivaks huvialaks, mis talle annab intellektuaalset ergutust koduste majapidamismurede kõrval.

Intellektuaalse arengu seisak ühe või teise abielupartneri juures röövib abielust vaimsuse ja võimaluse intelligentseks keskusteluks, ilma milleta abielu kas katkeb või jätkub passiivse, « ärakannatava » kooselamisena.

Sõprusel põhinev tolerants

Kui abielus puudub sõpruse motiiv, ei suuda ka kõige suurem armastus või seksuaalne sobivus arusaamatusi lahendada või neid mõista ja vältida. Alles sügav sõprus võib kasvatada tolerantsi oma abielupartneri puuduste suhtes. Eriti nende puudujääkide puhul, mis meid ka teiste inimeste juures häirivad, kuid kelle suhtes on neid hõlpsam « välja kannatada », sest et me nendega koos ei ela ja isegi mitte iga päev kokku ei puutu. Nii võib hajameelsus ühelt ja pedantlik korratunne teiselt poolt muutuda niivõrd irriteerivaks, et vahel pahandusi lõkkele lööb hoopis mingi pisiasja, mis iseennest seda poleks teinud.

Tolerants ka intellektuaalsete ja muude huvide suhtes peaks jätkuma abielus ja mitte komistama enese alahindamise kompleksi otsa, kui üks pool mõningates asjades spontaanset huvi ja oskust ei näita. Samuti aitab oma kaaslase emotsionaalse külje, selle puuduste ja ülepakkumiste mõistmine näha seda inimest suuremas tervikus kui ainult huvitavat vestluskaaslast, majapidajat, lastesünnitajat või rahateenijat. Ka seksuaalne sobivus muutub siis kõikehaaravaks elamuseks, kui mõlemad partnerid teist ära ei kasuta, sündigu see siis kas enese rahuldamiseks või teise karistamiseks, läbikäimise normeerimisega vastavalt pahanduse suurusele.

Nii näeme, et sõprus ja tolerants on vast kõige tähtsamad faktorid abielus, võime kõiki teisi tegureid, nii külge-

tõmbavaid kui eemaletõukavaid, ühise nimetaja alla viia.

Kokkuvõttes võime öelda, et abielu-ülesande lahendamisel peame suutma õigesse perspektiivi panna nii enda kui ka oma abielukaaslase vaimset pärandust, intellektuaalset edasiaremist ja emotsionaalset ülesehitust. Pürgides ideaalse abielu poole peame silmas pidama, et nii mees kui naine tahab endale just seda ühte äravalitud inimest, kes — kui ta tõesti oma abikaasat armastab — peab esinema mitmes rollis: armukesena ja seltskonnadaamina, perenaisena, emana ja koduhoidjana, või siis kavalerina ja erutava voodikaaslasena, rahateenijana, isana ja peremehena, kes ka kodu vastu huvi tunneb ja kodustest töödest osa võtab, aga mõlemal juhul sõbrana ja intellektuaalse kaaslasena.

On huvitav, et kui me abiellume oma äravalituga ja siis kogeme, et ta ei vasta täiesti meie soovunelma ideaalsele abielupartnerile, vormivad ometigi abieluaastad meid teineteisele lähedasemaks, eriti siis kui me esmajoones oma abikaasat kui inimest hindame. Siis õpime ka tähelepanu osutama ja mitte domineerima, puudujääke aktsepteerima ja mitte neid ette heitma, armastama ja hoidma ning mitte lämmatama.

Dr. Ly Lehtmets-Susi

KOOS KÜPSEDA

Pildike praksisest

Pikakasvuline, tugeva kehachitusega ülikooli õppejõud neljakümnendates aastates pole oma abieluga põrmugi rahul. Koos elatud on kuusteist aastat. Lapsi on kolm, kõik terved ja rahuldava andekusega. Aga perekonnaelu, nagu seda soovib mees, pole õieti kunagi eksisteerinud. Juba algaastaist

peale on kestnud tema ja naise vahel võitlus võimu pärast, kuid alles hilisemal aastail on hakanud mees seda nägema üha kasvava selgusega. « Kõik sõjad on seni võitnud mu naine, mina tundsin end alati kaotaja poolena. Ikka olin mina see, kes pärast tüli esimesena otsis lepitust. Rahu kestis ülimalt paar-kolm nädalat, siis löödi järjekordne lahing, kus kaotus oli jällegi minu poolel. Olen olnud juba kolme psühhoterapeudi juures ravil lühemat või pikemat aega, samuti mu naine. Paaril korral üteldi mulle, mu naine polevat üldse abieluvõimeline. Ma ei osanud seda tollal võtta tõsiselt, aga näen nüüd, et see on kahjuks fakt. Mu naine näib seda ka teadvat, on seda vist alati teadnud. Juba enne meie kihlust ütles ta sageli, et ta ei tahtvat kunagi abielluda. Ta pani ka minule vastu, aga mul õnnestus siiski teda minuga abielluma sundida. Nii et tegelikult on kogu meie abielu minu tahte vili ja kogu õnnetus tekkinud ainult minu süü läbi. Aga sellest teadmisest on vähe. »

Umbes nõnda kirjeldas ta oma olukorda psühhoterapeutilise töö lõpupoolel. Koos naisega olid nad olnud ka juba abielulahutuse asjus advokaadi juures, ja seda äärmiselt dramaatilistes tingimustes. Advokaat oli leidnud, et lahutuseks puudub põhjus! Mehel oli juriidiline põhjus siiski olemas, kuid ta loobus selle kasutamisest, sest äkki selgus talle, et ta ilma abieluta ei oskaks enam elada. Pikkamööda õppis ta nägema raskusi, mis ta oli enda teadmata valmistanud oma naisele. Viimane püüdis jõudumööda korrigeerida oma suhtumist mehesse. Saadud šokk oli mõjunud mõlemale kainestavalt ja ühiseile püüdlusile tiivustavalt, mille tagajärjeks oli kogu olukorra paranemine. Kui tulid uued « sõjad », reageeris mees küll pahameele ja kibedusega, kuid leidis ometi, et tema raske abielu on üks talle antud ülesandeid, mille ta peab lahendama ilma kõrvale põiklemata. Talle selgus, et ta oli oodanud oma naiselt liig palju, et ta oli temas otsinud esijoones õrnalt hoolitsevat ja

alati mõistvat tarka ema, aga mitte partnerit, kellel ka oma isiklikud probleemid ja raskused südamel. Naine jälle oli mehes soovinud näha kaitsvat, alati kogu vastutust kandvat, peaaegu kõike-teadvat isa, ja sattus paanikasse või vihastus, kui partner oli mõnikord ka nõutu.

Peab juba olema üliinimene, et edukalt täita neid ootusi, mis abikaasad olid siin üksteisele asetanud! Mõlemad olid tegelikult veel lapsed, kes hooldusid oma partneri-osa täitmast, võisteldes ja võideldes üksteisega auahnel ja kadedalt igal võimalusel. Mõlemad mängisid sülelast, kes ootab oma soovide tingimustetut rahuldamist teiste poolt ja tõstab vastasel korral kisa, ilma et ta püüaks omalt poolt midagi ette võtta olukorra muutmiseks.

Selline konstellatsioon on abielukriiside puhul üsna tavaline. Kumbki pool on astunud abiellu suurte nõuete ja lapsikute soovidega, millest ta pole ise üldse teadlik, pidades neid oma naiivses enesearmastuses ainult normaalseiks. Nagu nägime, pole ka akadeemiline haridus mingi garantii hingelise ebaküpsuse vastu. Samuti ei piisa psühholoogiliste tõikade tundmisest üksi edukaks abieludraamade ületamiseks. Vaja on eelkõige hingelist küpsust, mis avaldub sisemises tasakaalus ja vähemalt osalises endatundmises, edasi võimes sallida teise isiku omapära ja kannatlikult oodata asjade arengut. Enne kui asutakse abielu sõlmima, peaksid need omadused kumbalgi pool vähemalt eos eksisteerima.

Aga kui palju on neid noori inimesi, kes seisavad nii kindlal alusel enne abiellumist? Enamusel tuleb just abieluraskuste kaudu jõuda iseenda ebaküpsuse tunnetamiseni ja sealt edasi ka oma vaimsete ja hingeliste võimete väljaarendamiseni. Niisugusel juhul osutub abielu tõsiseks elukooliks, mis süvendab ja rikastab. Kahju, et nii paljud resigneeruvad liig ruttu, veel enne kui nad on jõudnud näha, millised inimlikud arenemisvõimalused peituvad ka nende pealtnäha nii õnnetus abielus.

Dr. Eha Ignats

LAHUTUSPÕHJUSI

ROOTSIS

Viimase saja aasta jooksul on maa-
kera elanike arv kolmekordistunud.
Rahvastiku plahvatuslik juurdekasv ei
ole eraldetav inimelu tingimustest, mis
ülemaailmses ulatuses võiksid muutuda
rahuloldavaiks energiaallikate ja toi-
duainete küllaldaste varude ning õigla-
sema jaotusega. Võimaluste loomine
isiklikuks eneseteostuseks üldise hü-
vangu tagamõttega on kujunemas mood-
se ühiskondliku korralduse riigikunstiks.
Maine ligimisearmastus igaveste tähtede
all oli ürgkristluse elujõulisema osa
põhimõtteks. Meie ajal tähendab juma-
liku jaatamine inimeses hulkade vabas-
tamist hädast ja hirmust. Üksik kasvab
ühikuks vähima nimetajaga liigendudes
olemasolevases perekonda või moo-
dustades uut. Jättes abiellu astumi-
sest ja selle kooselu vormi arengust
kõrvale pühalikule külje peale naitujate
töötuse üksteist rõõmus ja valus
armastada, kujuneb abielu monogaam-
ses liigis kahe erineva sugupoole kom-
promissiks. Lepinguosaliste suhteid era-
pooletumal pinnal seiravad primitiiv-
semas ühiskonnas tavakohased tõeks-
pidamised. Perekonnaõiguslik seadus-
andlus on ka uuemal ajal enamasti
silmas pidanud tegelikkuses kehtivast
tasapinnast kõrgemat moraali, kippudes
meest kui traditsioonilist pereisa ja
-toitjat nõrgale naisele eelistama.

Minu arstlikud tähelepanekud abie-
lulistest keerdküsimustest on hankinud
praktilist katet sotsiaalmeditsiinilise
vaatlejana Skandinaavia riikides. Tegut-
sen sel alal teist aastakümnet Rootsis,
ent Põhjala perekonnaõigus on ühtlus-
tamisel ja abisoovijate hulka on pä-
rismaalaste kõrval kuulunud ka poliit-
tilistest põgenikest kaasmaalased ning
priitahtlikud sisserändajad õige mitmest
Euroopa rahvusest. Kooseluliste mu-
resid N. Eestis peegeldab kõige kaju-
kamalt kuukirja « Nõukogude Naine »
kirjakast, kuna erialalisem « N. E. Ter-
vishoid » sotsiaalmeditsiinilistest ras-

kustest kirjalikke järeldusi suurt ei tee.

Rootsis lahutetakse keskelt läbi iga
kuues abielu, kusjuures lahutuste suh-
teline määr alates a. 1950, mil kõrg-
punkt saavutati, on olnud muutmatu.
Kõvas ülekaalus püsib seaduslik üle-
minekuvormel, mis algatab kohtuliku
kodulahutuse « pika ja tõsise lõhe »
tõttu ja millele pooled võivad lõpliku
punkti panna pärast aastast lahuseelu.

Kiirlahutuse moodus on Skandinaa-
vias varutud mõningate harvade eran-
ditega kannatajale poolele tõestatud
abielu rikkumise juhul. Rootsis langeb
üks lahutus üheksast abielulise sek-
suaalse truuduse murdmise kontosse.
Lahutuse põhjuste ulatuslikum ana-
lüüs peaks otsast alates hõlmama eel-
dusi perekonna tekkeks. Romantilist
õhust ja armastusest elamist on eriti
Skandinaavias katsutud ankurdada ta-
lutavasse argipäeva tegelikkuse tund-
maõppimise läbi. Inimese suguelu aval-
duste läbivalgustus algab maast mada-
last elujaatavast bioloogilisest lähte-
kohast. Inimeseks saamiseks demokra-
tiseeritakse haridust. Abiellutakse suh-
teliselt noortena. Bioloogiliselt on see
õige, kuna suguline küpsus heaoluühis-
konnas jõuab kiiremini kätte ja langeb
ühte ajajärguga, mil inimene oma ea
poolest on kõige kohanemisvõimelisem.
See valmidus eluks, mis ilma eriliste
tüsistusteta nõutab õigusi tööks ja
puhkuseks, majanduslikku sõltumatust
poliitilise vabaduse aluseks ja sihitab
inimväärsust üle sugulistest erinevus-
test tingitud eelarvamuste, kahaneb
silmnähtavalt kui abielupooled ei ole
suutelised vastastikuse mugandumise
nõuetest kinni pidama. Üksikisiku põhi-
omadused on kätketud tema kromo-
soomidesse. Nende idurakkude keemi-
line koostis vastab närvikavas mälu ja
mõtlemist talitlevaile tuumhapetele.
Ümbruse mõju elu vältel kiirendab
või kahandab olemasoleva energia voo-
lu ilma et sisu ise oleks inimkonna
koidikust peale uut äkilist muutust
ehk mutatsiooni läbi teinud. Teisendu-
nud on vormid, mitte sisu.

Vormide täiustamist inimlikus koos-
elus suunab kõige jõudsamini ikkagi

võrdsuse printsiip. Püstloodis on tark-
sõna « mees on lapse isa » säilitanud
oma kehtivuse, kuna vesiloodiline pä-
rimus « mees on naise pea » hajub mul-
lidena koost. Naiste pürgimine samale
pulgale meestega hariduse, töö, palga
ja vaba aja veetmise osas on bioloogi-
sises suhtlemises saavutanud olulist
täiendust kaasvastutusega sündivuskon-
trollis.

Eelnevast järeldub, et kui mõlemad
abielupooled perekonna elatistaseme
tõstmiseks väljaspool kodu töötavad,
kahekordistub naise töökoorem ja ta
kulub nii ihuliselt kui hingeliselt oma
kaasast kärmemini, kui pereema ja las-
tekasvataja ülesanded endiselt tema
õlgadele jäetakse.

Loogiliselt jõuame oma aruteluga
tõdemiseni, et abieluliste välise lõhe
peateguriks on teise poole sotsiaalne
egoism. Inimest, kes teiselega võrdsuse
alusel on sõlminud abielulepingu, muu-
davad tähtsuse järjekorras asotsiaalseks,
teiste sõnadega kõlbmatuks ehk kehvaks
partneriks, järelduslik alkoholi või nar-
kootika kuritarvituse, suguline lõtvus
ja ohjeldamatu kriminaalsus aluseta ri-
kastumise taustal. Hingelisel pinnal
seltsivad roimarlikkusega ainult enese-
le mõtlemine, haiglaslik armukadedus,
kehaline vägivald endast nõrgemate
kallal.

Sotsiaalne viletsus kahjukannataja
võimetuse võikusega paaris alandab ini-
mest ja temast otseselt olenevat järe-
kasvu. Allumine vägivaldsele suvale
tühistab pikka meelt, nagu masinlikult
korduv andestus soodustab tahtejõue-
tust ja taandab märtri kuradikummar-
dajaks. Pahelisuse paratamatuks pida-
mine soodustab enim väärtuste nihilis-
mi, mida vanasti katsuti kinni katta
kaksikmoraaliga.

Teine asi on, et dogmade mandu-
mine kulisside pinnale nõuab telgita-
guste paljastamist, dekoratsioonide ma-
hakiskumist parema hingelise hügieeni

huvides. Vapustavateks näideteks siira
elu võimatusest enne muud vaimliselt
korrumpeeritud seltskonnas on Fellini,
Antonioni ja Luis Buñueli filmikunsti-
teosed.

Inimese võõrdumist mutriseisusest
suurlinlikus mehhanismis on enne teisi
püüdnud rehumaniseerida detsentrali-
seeritud pisiühikute elustamisega itaa-
lia marksist Antonio Gramsci. Ta suri
vangina 1937 Mussolini poolt tasalüli-
tatud Itaalias. Gramsci ja kaasaegsete,
evolutsiooni põhimõtte arvestamise
tõttu mitte antikristlikult häälestatud
sotsiaalsed mõttekäigud on ilmses
vastuolus mahajäänud maades, nagu
seda olid tsaariaegne Venemaa ja
Tsiangkaišeki laastatud Hiina, pääle
pressitud oligarhiatega Lenin-Stalini ja
Mao stiilis. Perekonna ekspluateeri-
mises ja terve tungielu tõkestamises on
need ülalt alla juhitud riigikorrad ilm-
selt tagurlikud, toetudes hulkade arvel
eesõigustatud uuele klassile.

Ei ole liialdus väita, et meie päevil
on kõige edumeelsemat mõtteviisi oma
töodes üles näidanud ja tegudega kin-
nitanud kaks kirikuvürsti — kadunud
Johannes XXIII ja praegune Püha Isa
Paul VI. Viimase V entsüklika 28.
märtsist 1967 kuulutab inimeste ar-
mastust, kummutades eraomandit kui
absoluutset tõde. Globaalseks hüvan-
guks tuleb rahvastiku mürsk desarmee-
rida ja alaarenenud maade näljahäda
otsustavalt ja ühiselt leevendada.

Inimestes, kelles võrsub maailma-
tunne, arenevad rööbiti celdused tei-
neteise mõistmiseks ahtamal ja isikli-
kumal pinnal. Kui abielus, siis kahtle-
mata mehe ja naise ning nende lihaste
laste teadlikuma kohanemise alusel ja
endisest aktiivsemas vastuseisus elu-
vaenulikele jõududele. Mõistus ja tun-
ded peavad maailmale käsikäes ligine-
ma. Võõrdumisest hargnevat lahutust
on koos kergem ära hoida.

Dr. Ivar Grünthal